

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzlər üçün,
heyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

BEŞMƏRTƏBƏLİ
EVİN ALTINCI
MƏRTƏBƏSİ

ANAR

Baş redaktor: Toğrul MUSAYEV
Redaktor: Sabir MUSTAFAYEV
Korrektorlar: Flora ƏLİYEVƏ
İlahə ƏHMƏDOVA
Tərtibatçı: Zülfi XƏLİLOV
Cildin illüstrasiyası: Büşra KAYGIN GAFAROV
Cildin dizaynı: ART©

Anar

BEŞMƏRTƏBƏLİ EVİN ALTINCI MƏRTƏBƏSİ

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2026, 344 səh.

© "Yazıçı" nəşriyyatı / 1982

© Parlaq İmzalar MMC / 2026

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 155
Modern Azərbaycan klassikləri | 2

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC
APREL / 2026

Ön söz əvəzi

Xalqın özünüdərkinin formalaşmasında milli ədəbiyyatın rolu danılmazdır. Milli ədəbiyyatın əsas amilləri millətin dili, mədəniyyəti, təfəkkür tərzı, xalqın keçdiyi tarixi mərhələlərin xarakterik xüsusiyyətləri, o cümlədən insanların sosial-mənəvi palıtrasında özünü göstərir. Heç şübhəsiz ki, sadalanan amillərin içərisində dil faktoru ən mühüm yerlərdən birini tutur.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan nəsrinin ən parlaq dövrü XX əsr hesab olunur. Sovet dövrünün ideoloji buxovlarını özünəməxsus yazı dili və fərdi ədəbi üslubu ilə qırmağa çalışan İsa Muğanna, Sabir Əhmədli, Yusif Səmədoğlu, Anar, Elçin, İsi Məlikzadə, Mövlud Süleymanlı, Sara Oğuz və sair kimi müəlliflərin qələmə aldığı bir-birindən maraqlı bədii əsərlər sayəsində Azərbaycan ədəbiyyatı yeni bir mərhələyə qədəm qoymuşdur. Onların qələmə aldığı əsərlərdə Azərbaycan insanının daxili dünyası, keçirdiyi mənəvi böhranlar, xalqın üzləşdiyi sınaqlar daha həyati və yüksək estetik meyarlarla oxuculara təqdim edilib. Həmin əsərlərin mövzuları bir-birindən fərqləndiyinə görə onların timsalında ədəbi-bədii yazı dilimiz, üslubumuz da yenilənmiş, inkişaf etmiş və rəngarəng olmuşdur.

Ancaq təəssüf ki, müstəqillik illərimizin əvvəllərində torpaqlarımızın işğal olunması və bu ağır-acılı, qan-qadalı günlərdə baş verən dəhşətli hadisələr ölkəmizə və insanlarımızı fiziki-mənəvi cəhətdən ciddi zərbə vurduğu kimi, ədəbiyyatımızın inkişafına da öz mənfi təsirini göstərmişdir. Belə ki, nəsillər arasındakı mədəni-ədəbi

əlaqələr zəifləmiş, eləcə də yerli müəlliflərin yeni nəslə tanıtılmasında, eyni zamanda onların qələmə aldığı dəyərli əsərlərin oxuculara çatdırılmasında ciddi problemlər ortaya çıxmışdır. Nəticədə öz ədəbiyyatına bələd olmayan, mütaliə seçimində digər dillərə və əcnəbi yazıçılara üstünlük verən yeni nəsil oxucular formalaşmışdır.

Şükürlər olsun ki, dövlət və millətimizin sarsılmaz birliyi, fiziki və mənəvi gücü sayəsində müqəddəs torpaqlarımızı özümüzə qaytardıq; itirdiklərimizi bərpa edirik, dağıdılanları qururuq, yaralarımızı sağaldırıq. İndi mədəniyyət və ədəbiyyat sahəsində də itirdiklərimizin bərpasına və inkişaf etdirilməsinə həmişəkindən daha münbit zəmin və daha çox ehtiyac yaranıb. Çünki millət kimi var olmaqda ərazi bütövlüyü necə vacib amildirsə, milli kimliyin qorunmasında ədəbiyyatın və mədəniyyətin rolu da bir o qədər mühüm məsələdir.

Təqdim etdiyimiz “Modern Azərbaycan klassikləri” seriyası həmin ehtiyacı unikal bədii dəyərə malik əsərləri, parlaq imzalarımızı çağdaş oxuculara yeni formatda təqdim etməklə qismən də olsa ödəmək istəyinin nəticəsidir.

Uzun müddətdir üzərində işlənən bu seriyanın ərsəyə gəlməsində bir sıra dəyərli insanların dəstəyi olmuşdur. Burada onlara təşəkkür etməyi özümüzə borc bilirik:

Əsərlərin seçilməsində verdikləri tövsiyələrə və dəstəyə görə dəyərli ədəbiyyatçılarımız İlqar Fəhmiyə, Səlim Babullaogluna və Fərid Hüseynə, seriyanın dizaynının hazırlanmasında göstərdikləri dəstəyə görə Ramin Həsənəlizadəyə, Bayram Qafarova, nəşr prosesindəki tövsiyələri üçün Şəhram Oromiyə, Ruslan Hübətova və xüsusi ilə seriyanın nəşrində göstərdiyi dəstəyə görə Anar Əliqulova təşəkkür edirik.

“Parlaq İmzalar” nəşriyyatı

...амма қәфилчән

сүкут чөкдү.

Јухунун сејрәк

торанлығы

ичиндә Заур

һәтта бир қәдәр

тәәччүбләнди дә.

I fəsil

*Bu vüsala yuxu əhvali demək mümkün idi,
Əgər olsaydı yuxu dideyi-giryanimizə.¹*

...amma qəfilcən sükut çökdü. Yuxunun seyrək to-
ranlığı içində Zaur hətta bir qədər təəccübləndi də. Axı
necə oldu ki, böyük hotelin bütün hay-küyü, yad, öz-
gəddilli danışqların hənirtisi, haradansa çox uzaqlardan
eşidilən musiqi sədaları (saksofon, royal, zərb alətləri
çalırdılar), liftin hərəkəti, bütün başqa səslər qəfilcən
qeyb oldu və bütün bu tanış səslərlə birlikdə okeanın
da uğultusu kəsildi...

Gecə yarıdan keçmişdi. Vaxt cədvəli, adamların ya-
tıb-durma məqamları bütün dünyada təqribən eyni
cürdür və bu cədvəlin hökmü insanların icad etdikləri
maşınların, mexanizmlərin, alətlərin səsləriylə bərabər

1. Epiqraflar Füzulinin "Leyli və Məcnun"undan və "Divan"ından alın-
mışdır.

təbiətin möhtəşəm xilqəti – okeanın da səsini qısmışdı elə bil.

Yuxunun yapışqantək çiriş horrasında (buraların havası kimiydi bu horra) çabalayıb ayıqlığa çıxmağa cəhd edərkən Zaur düşünürdü ki, yəqin, Firəngiz otağın pəncərəsini örtüb, vəssalam: səskeçirməz pəncərələr dışarıdakı bütün səsləri, küyləri, danışıq-hənirtləri eşidilməzləşdirib, Zaurun yarıyuxulu-yarıyoaq şüurundan kənar edib.

Elədir ki var, qu desən, qulaq tutulan cingiltili sükutdan sonra otaq həm də qaranlığa qərq oldu; Firəngiz pəncərəni bağlayıb işığı da keçirtmədi. Zaur örtülü göz qapaqları arasından qaranlığın müxtəlif mərhələlərini duyurdu – əvvəlcə otaq ala-qaranlıq oldu – vannanın açıq qapısından kvadrat şəklində işıq şüləyi düşürdü döşəməyə. Qapı bağlandıqdan sonra otağa güclə sezi-lən ətir kimi – gecə çırağının zəif şöləsi yayıldı. Firəngiz bu çırağı da söndürdü və o zaman ətraf qaranlıq içində həll oldu.

Zaur ağır-ağır göz qapaqlarını qaldırdı, otağın qatran kimi qatı qaranlığında bir an gerçəklik hissini itirdi – bilmədi haradır bura, haradadır özü? Ancaq bir an. Bir an sonra gözləri zil qaranlıqda heç nəyi seçib ayırmasa da, artıq harada olduğunu dəqiq dərk edirdi – bilirdi ki, bu otaq hotelin nömrəsidir, indi gecədir və uzun məsafələrdən, uçuşdan, hərəkətdən, müxtəlif yad lövhələrdən calaq olunmuş gecə-gündüz bitib, ömrünü yeni bir gecə-gündüzə təhvil verir. Bu təhvil-təslim

dəqiqələri Zaurun gözünün çimirini almaq üçün qısaca mürgü döydüyü anlara düşüb. İndi isə gecə yarını ötüb – təqvimin başqa tarixidir. Amma nə tarix, nə təqvim? Moskvadan Afrikaya on bir saatlıq uçuş ərzində – onlar Avropanın, Aralıq dənizinin, Saxaranın üstündən keçmişdilər – bütün vaxt-zaman anlayışları qarışıq düşmüş və Zaurgilin ömrünə üç saat əlavə olunmuşdu. Bakıyla Moskva arasındakı bir saatlıq fərqi də bunun üstünə gəlsin – ömürlərindən dörd saatlıq hədiyyə almışdılar. Doğrudur, bu hədiyyəni qaytarmaq lazım gələcəkdi – üç saatını buradan Moskvaya uçanda, bir saatını da Moskvadan Bakıya qayıdanda...

Yer kürəmiz zaman zolaqlarına bölünüb, Qərbdən Şərqə getdikcə hər zolaqda bir saat irəli düşürsən. Moskvada saat on bir olanda Bakıda on ikidir... Daima üzü Qərbə doğru gedəsən, elə bir sürətlə ki, bir saat içində bir vaxt zolağından o birinə keçəsən – hamısında da, məsələn, saat on bir olsun? Vaxtı bu sayaq aldatmaq mümkündürmü?

Adamın ağına nə qəribə fikirlər gəlir. Fantastika! Halbuki ən böyük fantastika elə real gerçəklikdir, bax elə, məsələn, onların bugünkü günü: zarafat gəlməsin sənə, dünyanın o biri başına gəlib çıxıblar. Afrikada, Dakar şəhərindədirlər. 17 mərtəbəli “Enqor” hotelindədirlər və bu hotel Atlantik okeanının əlli metrliyindədir...

Bu son üç günün təəssüratı, məsafə ölçüləri, məkan dəyişkənliyi də ağılasığmaz bir gerçəklik idi... Əl-

bəttə, hər bir şey şüurla dəqiq izah olunurdu, amma, hər halda, beyinə sığışdırmaq zor idi ki, cəmisi on beş saat bundan qabaq Moskvadaydılar. Moskvada qar yağdı, onları Sverdlov meydanından Şeremetyevo aeroportuna aparan avtobusun pəncərələri buz bağlamışdı. On bir saatlıq uçuşdan sonra isə təyyarə Dakarda yerə endi və onlar trapa çıxanda sifətlərini sanki odlu bir nəfəs qarşısı – Afrikanın nəfəsi. Bu, qəribə bir nəfəs idi, Afrika torpağında hər şeyə çökmüşdü; elə bil havada da, yemək-içməkdə də duyulurdu... Bu həm ətir, qoxu, iy idi, həm dad-tam... Müəyyən bitkilərlə: manioka, araxis, onlardan alınan yağları bağlıydı bu qoxu, tam, ya okeanın törəmələriylə: balıqlarla, yosunlarımla? Kim bilir... Amma bu ağlasığmaz dəhşətli isti – adamın sanki bədənini əridib paltarına yapışdırın bu isti də Afrika idi, şirintəhər iy-dad da Afrika idi, aeroportda ilkin gördükləri adamlar da – göyümtülə çalan zil qara bənizli zəncilər də...

Adamı çaşdırın təbiət mənzərələri idi. Bəzən, illah da axşamçağı, ala-toranlıqda adamsız sahələr: ağaclar, otlar, yol Abşeron peyzajlarını andırırdı. Uzaqdan ləpələrin uğultusu və cırcıramaların səsi gəlirdi, fikirlərə dalıb yolla gedirdin və birdən diksinirdin: belə tanış “Abşeron yolu”yla uzun Afrika paltarı geymiş qıvrımsaç zənci qadınları addımlayırdılar. Qıvrırcıq saçları qısa-qısa hörüklərə hörülüb, başlarında iri əmmaməyə bənzer bir sarıq. Bu qədər tanış mənzərənin, belə tanış səslərin fonunda tamam başqa bir xalqın, başqa irqin, başqa dünyanın adamlarını görmək zehni sarsıdırdı...

Hotelin qabağında okean sahili də qəribə təsir bağışlayırdı: bütün çimərlik boyu bir-birindən müəyyən məsafələrdə dirəklər basdırılmışdı. Uzaqdan qəbiristanlığa oxşayırdı bura. Eyni boylu-biçimli əsgər məzarlarına... Kimləri basdırıblar bu çimərlikdə – dənizdə batanları mı? Yox, bu dirəklər sərhəd dirəkləriydi – çimərliyin ayrı-ayrı sahələri “Enqor” hotelinin ayrı-ayrı nömrələrinə mənsub idi: bu nömrələrin sakinlərinə... Sahil qarış-qarış parçalanmış, bölünmüş, paylanmışdı, okean isə sərhədsiz, azad idi...

Üç gün qaldılar Dakarda, Atlantik okeanında çimdilər, şəhəri dolaşdılar – uca, ağappaq binaları, qamışla samandan quraşdırılmış komaları gördülər, Kermel bazarını və əsrlərdən bəri qolubağlı qulların zindanı olan Qore adasını gəzdilər...

Sabah isə geri, vətənə qayıtmalıydılar.

Zaur: “Vallah, sağ olsun anam, – düşünürdü, – axı bu səyahətə çıxmağımızı o təkid elədi. “Sonra oğul-uşaq basacaq sizi, macalınız olmayacaq belə-belə səyahətlərə, nə qədər cavansız, əliz-qoluz bağlı deyil, gedin gəzin də”... Anası düz deyirdi – belə səyahət insana ömründə olsa-olsa bircə kərəm düşür... Anası onu çox dilə tutdu.

Zaur etiraz eləmirdi, amma, doğrusu, çox elə meyli də yox idi. Axır vaxtlar hər şeyə necə yanaşırdısa, bu səyahətə də eyni cür münasibət bəsləyirdi – tam bir biganəlik, laqeydlik... “Nə olar, gedərik-gedərik, getmərik-getmərik”... Bir yana baxanda, səyahətlər, xoş

günlər, həyatın bütün başqa naz-nemətləri – məgər Zaur bütün bunların xətrinə dəyişməmişdimi ömrünü? Amma indi bu barədə düşünmək istəmirdi, ümumən heç bir şey düşünmək istəmirdi.

Qaranlıqda pıçılıyla arvadını çağırırdı:

– Yatmısan? – Cavab çıxmıdı. Bilirdi ki, cavab çıxmıyacaq. Firəngizin nə zaman yatdığını sakit, dinc nəfəs almasından bilirdi. “Firəngiz heç zaman xoruldırmır”. Bu, nikahlarının ilk ayında Zaurun elədiyi ən böyük və xoş kəşflərdən idi. Doğrudan da, Firəngizin xoruldaya biləcəyini təsəvvür eləmək də mümkün deyildi. Zaur fikrində həmişə Firəngizi çox bahalı şüşədən cilalanmış şəffaf güldana bənzədirdi. Ağıla sığışdırmaq olmurdu ki, belə bir güldan xoruldaya bilər, qışqıra bilər və bir də Zaurda belə bir təsəvvür vardı ki, qəfilcən bu güldana naqolay toxunmaq, onu salıb sındırmaq olar... Özündən altı yaş kiçik olan bu qıza, onun arvadı olmuş Firəngizə münasibətində dolaşq bir duyğu kələfi vardı – həm nəvaziş, həm qayğı, həm də qalın bir pərdə... Firəngiz çox utancaq idi, kimsə onun haqqında danışanda qıpqırmızı qızarar, yanaqlarını puçur-puçur həya təri basardı. Bu, bəzən Zauru əsəbiləşdirərdi, nədənsə dərhal Firəngizin ailəsi – atası Murtuz, anası Alya, qardaşı Spartak gəlib dururdu gözlərinin qarşısında: o zaman Zaura elə gəlirdi ki, Murtuzun kobudluğu, “mənəm-mənəmliyi”, Alyanın özündənmüşstəbəhliyi, Spartakın cüvəllağılığı kimi, Firəngizin isməti, məsumluğu da yapma bir naxışdır, aləmə nümayiş etdiriləsi

zahiri bir dəyərdir. Amma Firəngizi təklikdə, ailəsindən ayrı-ayrılıqda qavrayanda Zaur qıza daha mehriban mü-nasibət bəsləyirdi, onun, doğrudan da, çox təvazökar, utancaq olduğuna inanırdı, saflığına və uşaq təmizli-yinə, sadəliyinə həsəd aparırdı: düşünürdü, nə yazıq ki, mən özüm daha heç bir vaxt belə saf və sadədil, dinc və arxayın ola bilməyəcəyəm...

Bəlkə də, Zaurun nicatı məhz bundaydı – özüyçün deyil, başqalarıçün, Firəngiz üçün, gələcək övladları üçün yaşamaqda... Və elə bir həyat qurmaqda ki, zahirən belə həyat hamıya, o cümlədən Firəngizə və gələcək övladlarına bəxtiyar bir yaşayış kimi görün-sün... Və bəlkə, o zaman – Firəngizin, gələcək övladları-nın gözlərində bu xoşbəxtliyi, arxayınlığı, qayğısızlığı görərkən Zaur özü də səadətənin yoluxucu təsirini duya-caq, öz içində ailə sevincinin əks-sədasını eşidəcəkdə.

Zaur gələcək güzəranlarını, mənzillərinin quruluşunu, avadanlığını xəyalında canlandırmağa çalışdı, amma hiss elədi ki, darıxır, ürəyi qısılır. Ayrı bir şey haqqında düşünmək istədi, fikri bir məsələdən başqa-sına qaçdı, bilmədi nə barədə düşünsün və ümumi-yətlə, bir şey haqqında düşünmək vacibdirmi... Bəlkə də, yox, amma onda da bilmirdi ki, qəfil ayıldığı bu gecə saatlarını – yata və dura bilmədiyi bu qeyri-müə-yən vaxt boşluğunu nəylə doldursun... Görəsən, aşağı-da, hotelin qarşısındakı eyvanda neçə dənə gün çətiri var? Azı iyirmi-otuz dənə... Nə rəngdədir onlar? Qırmızı, sarı, yaşıl, göy, mavi, çəhrayı, sarı... Yuxu, doğrudan da, onu çəkib apardı...

Bu iyi yuxuda duydu və yuxuda da dərk elədi ki, yuxudadır, ayılmayıb. Amma yuxuda da tanıdı bu iyi. Bu iy tək bircə idi, təkrarsız idi. Afrikanın iyi kimi. Amma bu, Afrikanın iyi deyildi.

Zaur hələ də yuxu içində idi, yuxu içində fikir eləyirdi: haradan gəlib çıxdı bu qoxu bura, Dakara, hotelin 17-ci mərtəbəsinə? Yuxuda fikirləri elə bil qıc olub tutulmuşdu, silkinib yuxudan çıxsa, ayıla bilmirdi və buna görə də daha da eymənirdi. Bu iyin nə iy olduğunu, bu qoxunun kimin qoxusu olduğunu bilirdi axı... Hələ də yuxudaydı, amma bu qoxudan başqa – Təhminənin qoxusundan başqa, müxtəlif fransız ətirlərinin qarışığından yaranan bu təkrarsız qoxudan başqa – heç bir şey duymurdu. Bu ətir qarışığının sirrini bircə Təhminə bilirdi və həmin sirri hamıdan gizli saxlayırdı. “Hər hansı bir ətri, ən nadir tapılan ətirləri belə almaq olar, – deyərdi Təhminə. – Deməli, bu ətirləri hər hansı bir qadın vura bilər. Amma hər qadının öz təkrarsız qoxusu olmalıdır. Odur ki həmin ətirləri bir-biriylə qarışdırmaq lazımdır, hərəsindən bir azacıq qarışdırmaq lazımdır. Nə qədər? Bu, sirdir və bu sirri bircə mən bilməliyəm”.

Röyasız yuxu içində – sönmüş ekran qarşısındaymiş kimi – Zaur intizarla gözləyirdi. Budur bax, bu saat ekran işıqlanacaq, yuxu rənglərə boyanacaq, səslərlə dolacaq və Təhminə canlanacaqdır – onunçün nə var ki, məsafələri qət etsin, qitələri, okeanları aşsın, sərhədləri keçsin. Əgər dünyanın o başında güclə duyulan, zərif və zəif qoxusu Zauru haqlamışdısa, sifətinin,

səsinin, nəfəsinin, gülüşünün bura gəlib çıxması çətinmi iş idi? Yuxunun dolaşığı, qarma-qarışıq məntiqinə dayanaraq düşünürdü: hansı reyslə uçub gəlib bura, axı Moskvadan bura təyyarə həftədə bir uçuş? Yuxuda belə bunu unutmamışdı və yuxuda düşünürdü ki, axı bu, yuxudur, gərək oyanam, gərək cəhd eləyəm oyanmaqçün, gərək əlimi uzadıb gecə çırağını yandıraram. Əlini uzadırdı, gecə çırağını yandırırdı, amma çıraq yandırmırdı və Zaur başa düşürdü ki, hələ də yuxudadır, yuxuda uzadıb əlini çırağa, əslində isə heç uzatmayıb da, yuxuda yandırır çırağı, əslində, heç yandırmayıb da, yuxuda ayılıb yuxudan, əslində, heç ayılmayıb da...

Ayılmayıbsa, deməli, indicə görəcək onu... Və o gündən bəri birinci dəfə görəcək Təhminəni. Neçə ay keçmişdi o gündən? Yox, arada bir dəfə görmüşdü Təhminəni. Yuxuda yox, real həyatda da yox – televizorda görmüşdü... Bircə dəfə, vəssalam. İndi isə... Buyur, Qərbi Afrikada, müstəqil Seneqal Respublikasının paytaxtı Dakar şəhərində gəlib duracaqdı gözləri qarşısında... Nə tez də sənədlərini toplayıb təhvil verib: tibbi arayış, anket, üç imzalı xasiyyətnamə, viza... Hamısı da belə təcili, tez... Bütün bunları toplayıb düzəldib, bütün bunlardan keçib. Hər şeyin çəmini, yolunu tapıb ki, tez-tələsik uçub bura gəlsin. Burada, dünyanın o başında Zauru yaxalasin və hər şeyi geriye döndərsin. Bütün olub-keçənlər, ötüb-itənlər yenidən qayıtsın, dirçəlsin, yenidən başlansın. Amma axı başlamamalıydı hər şey təzədən. Olan olmuş, keçən keçmişdi, biryolluq, hə-

mişəlik, dönüb-qayıtmaz bir mütləqlikdir. Bəs onda... “Axı bu, yuxudur, – deyə düşünürdü... – Yuxunun nəyindən qorxursan, yuxunun nə təhlükəsi var? – deyə düşünürdü. – Ayılıb oyanacam, hər şey keçib-gedəcək, – deyə düşünürdü və onu da düşünürdü ki, yuxudamı, oyaqlıqdamı, bu dünyada Təhminənin nəvazişlərindən qorxulu heç nə yoxdur onunçün. Təhminənin nəvazişləri, sığalları, beyni dumanlandıran oxşamaları, çılgın pıçılıtları, deyilməmiş gileyləri... Bir də qarqara, uzun, sıx kirpikləri – o kirpikləri elə qaldırırdı, elə bil qədim bir kitabın ağır səhifəsini açır və o kirpiklər Təhminənin sifətinin tən yarısına kölgə salırdı. Bir dəfə Zaur içmişdi, dedi ki, sən kirpiklərini qaldıranda elə bil bəşəriyyət tarixində yeni bir səhifə açılır...

...Yuxuda, iradəsi zəifləyib möhkəm şüur, məntiq buxovları boşalanda Zaur onun – Təhminənin ala-qaranlıq istəklərinə tabe olacaqdı. Axı bu istəklər həm də onun özünün – Zaurun istəkləri idi. Bir gün Zaur iradəsini toplayıb, bütün hiss-həyəcanlarını ürəyindən birdəfəlik qoparıb ata bilməmişdi. Ancaq yuxunun öz qanunları var, daha doğrusu, yuxu bütün qanunlardan azaddır. Zaur isə indi heç bir azadlığa hazır deyildi, istəməirdi heç bir azadlıq-filan. Yalnız bircə şey istəyirdi – yuxudan ayılmaq. Ən çətini göz qapaqlarını qaldırmaq, gözünü açmaq idi... Bir cəhd elədi, güc-bəlaynan göz qapaqlarını açdı, amma bu da yuxu idi – yuxuda cəhd eləmişdi, yuxuda açmışdı gözlərini. Bunu anlayıb bir də cəhd elədi və bu səfər, doğrudan da, oyandı... Bir

an, ayıldandan sonra düz bircə an ona elə gəldi ki, bu otaqda – Afrikanın iyi hopmuş bu hotel nömrəsində başqa bir qoxu, Təhminənin rayihəsi də qalır hələ. İndicə canını qurtardığı yuxu girdabının cazibəsi qəlbini limhəlim doldurmuşdu, amma Zaur bilirdi ki, xilas olmalıdır bu hissələrdən; rahat, dinc yaşamaqçün bütün bunları biryolluq özündən iraq eləməlidir və bu gecəni də sakit başa vurmaq istəyirsə, indicə durub geyinməlidir, nömrədən çıxıb aşağı düşməlidir, fikirlərini yayındırıb, düşüncələrin yönünü dəyişib, sonra qayıtmalıdır otağına. Yalnız bundan sonra sakit uzanıb yata bilərdi.

Qaranlıqda ayaqqabılarını axtararkən Firəngiz səsə oyandı. Bir şey demədi, amma nəfəsinin dəyişməsinədən Zaur arvadının ayıldığını bildi.

Zaur:

– Nədənsə yata bilmirəm, – dedi, – çıxıb bir az okeanın qırağında gəzmək istəyirəm.

Firəngizdən səs çıxmadı. Nə hə, nə yox. Zaur düşünürdü ki, eyni tərzdə: “İstəyirəm gedib özümü dənizə atam”, – deyə də bilərdim və yenə də Firəngiz etirazını bildirməzdi... Bəzən Zaura elə gəlirdi ki, Firəngiz laldır. Bəzən tanış-bilişlər deyəndə ki hələ heç bir vaxt Firəngizin səsini eşitməyiblər, Zaur fikrə gedirdi: o özü haçan eşidib arvadının səsini? Nə isə yadına sala bilmir. Ancaq ayrı-ayrı sözlər... Hə, yox. Gedək – hə, qalaq – yox. Yataq – hə, duraq – yox... Ya da əksinə... Hə, yox, vəssalam...

Zaur çəkmələrini, şalvar-köynəyini geyinib nömrədən çıxdı... Düyməni basdı, lift gəldi. Lifti idarə edən

oğlan – hotelin xidmət paltarını geymiş balaca zənci Zauru görüb gülümsündü, fransızca nə isə dedi. Zaur da başını yelləyə-yelləyə gülümsündü, amma oğlanın nə istədiyini başa düşmədi: bəlkə, pul istəyirdi ondan, yaxud xoş gecələr arzulayırdı, ya saati soruşurdu, ya liftin yavaş getməsindən şikayətlənirdi? Kim bilir?

Gecənin bu vaxtında okeanın sahili bomboş idi... Əslində, okeana da, dənizə də baxanda onların ucubucağı görünmür, amma birbaşa təəssürata beyinin məlumatı əlavə olunanda okeanın hüdudsuzluğu adama daha müdhiş, daha əfsanəvi görünürdü.

Sahilə yaxın yerlərdə, ləpədöyəndə hotelin çimərlik çiraqlarının şölələriylə işıqlanmış okeanın uzaqları get-gedə qatı və qorxunc bir qaranlığa qarışırdı, hardasa zülmətin qovuşduğu üfüqlərdə itib gedirdi, amma o intəhasız ucqarlarda, getdikcə uzaqlaşan üfün o tayında okeanın başqa sahili də var idi – Amerika sahili...

Zaur: “İnşallah, bir vaxt Amerikaya da səyahət etmək lazımdır. Firəngiznən bir yerdə”, – deyə düşündü və birdən-birə bütün bunların puçluğunu, heçliyini dərk elədi. Nə qədər mənasız idi bütün bu şeylər. Amerikaya səyahət etmək istəyi, bura, Afrikaya gəlmələri, burada, bu yad okeanın yabançı sahilində dinclik, aram axtarması, hər şeyi unutmaq niyyəti... Axı heç bir təyyarə, heç bir gəmi, heç bir nəqliyyat vasitəsi insanın özünü özündən uzaqlaşdırma bilmir, keçmişindən ayıra bilmir və “səadət axtarmaq ifadəsi” o demək deyil ki, səadəti axtarıb tapmaq üçün düzə-dünyaya düşmə-

lisən... Xoşbəxtlik, ya bədbəxtlik insanın öz içindədir, onları yük kimi özünlə daşıyırsan belədən-belə, hara gedirsən get, lap dünyanın o başına; bu, etibarlı yükdür, hara gedirsən get – nə itəcək, nə batacaq, nə azalacaq, nə artacaq...

Zaur əyildi, barmaqlarıyla soyumuş narın sahil qumlarına, dalğaların yaladığı irili-xırdalı hamar daşlara toxundu və qəsdən, bilərəkdən bu duyğunu yenidən oyatmağa çalışdı – bu duyğu xatirəsi barmaqlarının ucundan əllərinə keçdi, əllərindən qollarına, çiyinlərinə, köksünə, bədəninin bütün hüceyrələrinə. Bir gızı kimi gəzdi bütün varlığında bu duyğunun xatirəsi... Xoşbəxtlik xatirəsi... Sonralar yalanı üzə çıxsa da, yaşadığı an əsl bəxtiyarlıq kimi duyulan o uzaq anların xatirəsi. O xoşbəxt anların ki, Zaur onları da sahilə, narın qumlarla, balıqqulaqlarıyla, yosunlarla, dalğaların uğultusu, mehin nəvazişləriylə, sərt, sal qayalarla, ulduzlu göylə birgə yaşamışdı... Qumuyla, mehiylə, səsləriylə, göyünün ulduzlarıyla bura oxşayan başqa bir sahilə... Okeanın yox, dənizin sahilində... Buralardan çox-çox uzaq bir dənizin...